

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 19 december 2025

Mål nr
T 5499-24

PARTER

Klaganden

1. K.A.

2. P.A.

3. Å.L.

4. A.S.

Ombud och målsägandebiträde för 1–4: Advokat H.W.

Motpart

F.O.

Ombud: Advokat J.A.

SAKEN

Skadestånd

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2024-06-13 i mål B 5778-24

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar hovrättens dom på det sättet att F.O. förpliktas att betala skadestånd till:

- K.A. med 255 097 kr och ränta enligt 6 § räntelagen från den 8 september 2023,
- P.A. med 110 000 kr och ränta enligt 6 § räntelagen från den 8 september 2023,
- Å.L. med 176 412 kr och ränta enligt 6 § räntelagen från den 8 september 2023 samt till
- A.S. med 110 000 kr och ränta enligt 6 § räntelagen från den 8 september 2023.

Högsta domstolen erinrar om att beloppen till viss del ska betalas solidariskt med A.O. och S.O.

Högsta domstolen fastställer hovrättens sekretessförordnanden.

Sekretessbestämmelsen i 21 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska fortsätta att vara tillämplig på uppgifterna om F.O.s adress i partsbilagan till denna dom.

H.W. ska få ersättning av allmänna medel för biträdet åt K.A., P.A., Å.L. och A.S. i Högsta domstolen med 19 618 kr. Av beloppet avser 15 695 kr ombudsarvode och 3 923 kr mervärdesskatt.

F.O. ska ersätta staten för kostnaden för målsägandebiträdet.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

K.A. har yrkat att F.O. ska förpliktas att betala skadestånd till honom med sammantaget 255 097 kr, dvs. att han ska tillerkännas ytterligare 16 497 kr i ersättning för begravningskostnader och ytterligare 30 000 kr i ersättning för sveda och värk i form av psykiskt lidande.

Å.L. har yrkat att F.O. ska förpliktas att betala skadestånd till henne med sammantaget 176 412 kr, dvs. att hon även ska tillerkännas 57 772 kr i ersättning för begravningskostnader och ytterligare 30 000 kr i ersättning för sveda och värk i form av psykiskt lidande.

P.A. och A.S. har yrkat att F.O. ska förpliktas att betala skadestånd till dem med 110 000 kr vardera, dvs. att de ska tillerkännas ytterligare 30 000 kr var i ersättning för sveda och värk i form av psykiskt lidande.

På samtliga belopp har yrkats ränta.

F.O. har motsatt sig ändring av hovrättens dom.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. I augusti 2023 utsattes L.A., som var 16 år, för våld som bland annat innefattade slag mot huvudet, sparkar mot kroppen samt ett slag mot tinningen med ett knivskaft av metall. En kort stund därefter fick han kramper och förlorade medvetandet. Han fördes till sjukhus men avled av skadorna en månad senare.

2. F.O. åtalades för mord och i andra hand för grov misshandel och vållande till annans död, grovt brott. Tingsrätten dömde F.O. enligt andrahandsyrkandet.

3. F.O. förpliktades att betala skadestånd till L.A.s föräldrar K.A. och Å.L. samt till hans systrar P.A. och A.S.
4. K.A. tillerkändes skadestånd med sammanlagt 208 600 kr. Av det beloppet avsåg 30 000 kr ersättning för sveda och värk i form av psykiskt lidande (allmän anhörigersättning) och 50 000 kr särskild anhörigersättning. Han fick även ersättning för kostnader i samband med sonens sjukhusvistelse och för halva nyanskaffningsvärdet av en svart kostym till begravningen. Vidare tillerkändes han ersättning för begravningskostnader, begravningsmusik, gravsten och begravningsvideo med sammanlagt 106 341 kr. De yrkanden som avsåg minnesstund och begravningsmåltid – 15 000 kr – samt minnesfotografier – 1 497 kr – avslogs.
5. Å.L. tillerkändes skadestånd med sammanlagt 88 640 kr. Av det beloppet avsåg 30 000 kr allmän anhörigersättning och 50 000 kr särskild anhörigersättning. Hon fick även ersättning för kostnader i samband med sonens sjukhusvistelse. Det yrkande som avsåg minnesstund – 57 772 kr – avslogs.
6. P.A. och A.S. tillerkändes skadestånd med 80 000 kr vardera, varav 30 000 kr avsåg allmän anhörigersättning och 50 000 kr särskild anhörigersättning.
7. Hovrätten har fastställt tingsrättens dom.

Vad målet gäller

8. De huvudsakliga frågorna i målet är dels vad som är ersättningsgilla och skäligena begravningskostnader, dels vilken schablon för allmän anhörigersättning som ska gälla vid grov misshandel och grovt vållande till annans död.

Skadestånd vid dödsfall

9. Av 2 kap. 1 § skadeståndslagen framgår att den som uppsåtligen eller av vårdslöshet vållar personskada ska ersätta skadan. När en personskada har lett till döden ersätts enligt 5 kap. 2 § första stycket 1 begravningskostnad och, i skälig omfattning, annan kostnad till följd av dödsfallet. Rätten till allmän anhörigersättning – ersättning för personskada som till följd av dödsfallet har åsamkats någon som stod den avlidne särskilt nära – följer av 5 kap. 2 § första stycket 3.

Begravningskostnad och annan kostnad

En särskild ersättningsrätt

10. Rätten till ersättning för kostnader till följd av dödsfall enligt 5 kap. 2 § första stycket 1 omfattar i första hand begravningskostnader. Det är fråga om en särskild ersättningsrätt för dödsboet, på gränsen mellan succession i den avlidnes rätt till skadestånd och en självständig rätt till skadestånd. Kostnaderna belastar den avlidnes dödsbo och tas upp i bouppteckningen. Det är den som har svarat för kostnaden som har rätt till ersättning. Det finns alltså inte något krav på att han eller hon ska vara efterlevande. (Jfr SOU 1973:51 s. 56 f. samt Bertil Bengtsson och Erland Strömbäck, Skadeståndslagen, En kommentar, 8 uppl. 2023, s. 314.)

Ersättningsgilla begravningskostnader

11. Nästan alla utgifter som brukar höra samman med en begravning omfattas av rätten till ersättning. Exempel på sådana utgifter är kostnader för kista med dekorationer, begravningslokal, begravningsförrättare och övriga medverkande, sång och musik vid begravningen, begravningsmåltid, psalmkort, minnesstund, gravplats och gravsten, fotografering,

minnesalbum, dödsannons och övriga trycksaker samt olika transporter i samband med begravningen (se SOU 1995:33 s. 118, Bengtsson och Strömbäck, a.a. s. 314 f. och Malin Christensson, Dödsfall – ersättning till efterlevande i Ersättning vid personskada, 2025, s. 295 f.).

12. Det finns inte anledning till någon särskild restriktivitet vid bedömningen av om en utgift i sig är ersättningsgill som en begravningskostnad. Det måste finnas utrymme att beakta att nya traditioner utvecklas och att efterlevande kan ha olika behov utifrån sina särskilda förhållanden. Utgifterna ska dock vara knutna till avskedet av den avlidne. Det innebär att exempelvis återkommande minneshögtider inte är ersättningsgilla. Detsamma gäller kostnader för framtida vård av gravplats samt boupptecknings- och boudredningskostnader, vilka sedan länge har behandlats som icke ersättningsgilla kostnader (se t.ex. SOU 1995:33 s. 118).

13. Kostnader för personliga hedersbetygelser i form av kransar och blommor och liknande ligger utanför rätten till ersättning (jfr Christensson, a.a. s. 297 f.).

Annan kostnad

14. Annan kostnad till följd av dödsfallet utgörs främst av kostnader för sorgkläder och resor i samband med begravningen. Även viss inkomstförlust i samband med begravning kan ersättas. Berättigade till detta slag av ersättning är efterlevande make eller sambo, föräldrar och barn. Om den avlidne är ett barn har rätten till ersättning ansetts gälla även för hemmaboende syskon. (Se SOU 1995:33 s. 119.)

15. Kostnader för personliga hedersbetygelser ersätts inte heller som annan kostnad (jfr p. 13).

Skälig ersättning

16. Det framgår direkt av lagtexten att annan kostnad till följd av dödsfallet endast ersätts i skälig omfattning. Motsvarande anges inte beträffande begravningskostnader. I praxis har emellertid ställts upp ett krav på skälighet även i den delen. Ett sådant krav följer också av allmänna principer på skadeståndsrättens område. Vid bedömningen av skäligheten ska hänsyn tas till den avlidnes ålder, ekonomiska villkor och sociala förhållanden. Den avlidnes religion kan beaktas, liksom sedvänjan på orten. (Jfr SOU 1995:33 s. 118.)

17. Kravet på skälighet innebär att det finns en övre gräns för den skadeståndsansvariges ersättningsskyldighet. I linje med vad som nyss angetts måste det dock ges ett betydande utrymme för att beakta förhållandena i det enskilda fallet. De efterlevandes traditioner, levnadssituation och familjeförhållanden har betydelse. Detta gäller i särskilt hög grad när den avlidne var ung.

18. Skäligheten av begravningskostnaderna bedöms med hänsyn främst till den totala kostnadsnivån och i mindre grad till de enskilda posterna (jfr SOU 1995:33 s. 118). Samtidigt kan det finnas situationer när skäligheten av en enskild post bör bedömas separat. Det kan också i vissa fall finnas anledning att göra en samlad bedömning av kostnaderna för själva begravningen och bedöma skäligheten av andra begravningskostnader, exempelvis för gravsten, separat.

19. När ersättning för begravningskostnader betalas ur en försäkring utgår försäkringsbolagen från en schablon som uppgår till ett prisbasbelopp, vilket för år 2025 är 58 800 kr (se Trafikförsäkringsföreningen och Svensk Försäkring, Personskadekommittén, Cirkulär 2/2025 Ersättning för begravningskostnader).

20. Det bör inte uppställas någon motsvarande schablon i de fall ersättning utgår i form av skadestånd. Om de faktiska begravningskostnaderna inte uppgår till mer än ett prisbasbelopp saknas emellertid normalt anledning att ifrågasätta de sammantagna kostnadernas storlek vid en bedömning enligt 5 kap. 2 § första stycket 1.

21. Vid bedömningen av skäligheten av begravningskostnader saknar det betydelse vem som har stått för en viss kostnad. Andra kostnader till följd av dödsfallet är däremot knutna till en viss individ och skäligheten får bedömas utifrån den enskilda kostnadsposten.

Allmän anhörigersättning

Omfattningen av ersättningsrätten

22. Skadestånd för personskada enligt 5 kap. 2 § första stycket 3 skadeståndslagen – allmän anhörigersättning – omfattar ersättning för bland annat fysiskt och psykiskt lidande av övergående natur, dvs. sveda och värk. Det handlar huvudsakligen om personskada i form av psykiska besvär som går utöver sådana känslor av sorg och saknad som ett dödsfall brukar medföra för nära anhöriga. Ersättningen utgår vid sidan av den särskilda anhörigersättningen enligt 2 kap. 3 a §, vilken är avsedd att kompensera för de negativa och chockartade känslor som en förlust av en nära anhörig genom en brottslig händelse momentant kan ge upphov till.

23. Rätten till allmän anhörigersättning förutsätter att skadan har åsamkats någon som stod den avlidne särskilt nära. Bestämmelsen tar främst sikte på make eller maka, sambo, barn och föräldrar. Även syskon som bodde tillsammans med den avlidne kan ha rätt till ersättning. (Se prop. 2000/01:68 s. 72.)

24. För att psykiska besvär ska anses som personskada krävs att de är medicinskt påvisbara. När någon dödas genom en uppsåtlig eller därmed jämförlig handling gäller dock en presumtion för att sveda och värk har uppkommit för de nära anhöriga som är ersättningsberättigade; normalt krävs därför inte läkarintyg eller liknande utredning för att styrka att de psykiska besvären utgör en personskada. (Se prop. 2000/01:68 s. 71 och ”De presumerade psykiska besvären” NJA 2000 s. 521.)

Två olika schablonnivåer

25. För att underlätta för den skadelidande och förenkla för rättstillämpningen bestäms ersättningen med hjälp av schabloner. Högsta domstolen har ansett att det finns skäl att ha olika schabloner för situationer som typiskt sett skiljer sig åt på ett tydligt sätt. Gärningens beskaffenhet har antagits vara av betydelse för skadans intensitet, vilket har motiverat att det gjorts en åtskillnad mellan – något förenklat – å ena sidan dödsfall orsakade av uppsåt, och å andra sidan dödsfall orsakade av oaktsamhet. Domstolen har iakttagit restriktivitet när det gäller att utöka antalet schabloner och uttalat att skilda schabloner måste kunna motiveras utifrån generella antaganden om hur olika förhållanden inverkar på de psykiska besvärens karaktär och omfattning. (Se ”Anhörigersättning vid bevittnande av mord” NJA 2020 s. 1142 p. 11–13 och där angivna rättsfall.)

26. Vidare har Högsta domstolen i ett avgörande uttalat att samma schablon som för uppsåtligt dödande ska tillämpas när ett dödsfall har orsakats av grovt vårdslösa handlingar som legat mycket nära ett uppsåtligt handlande. Det finns enligt domstolen anledning att anta att de psykiska besvär som vållas de anhöriga blir allvarligare i ett sådant fall än när skadevällaren endast varit oaktsam eller svarat för skadan på annan grund (se ”Schablonersättning vid grov vårdslöshet” NJA 2006 s. 738).

Avgörandet rörde dödsfall i trafiken där gärningsmannen dömdes för grov vårdslöshet i trafik, grovt rattfylleri och grovt vållande till annans död.

Tillämpningsområdet för den högre schablonnivån

27. Det utvidgade tillämpningsområdet för den högre schablonen avser grovt vårdslösa handlingar som legat mycket nära uppsåt. En situation där ett uppsåtligt våldsbrott har orsakat ett dödsfall, men där skadevållarens uppsåt inte har omfattat att personen skulle avlida leder typiskt sett till psykiska besvär av samma allvarliga svårighetsgrad. Den högre schablonen bör tillämpas i sådana situationer.

28. Det nu sagda gäller dock bara under förutsättning att den uppsåtliga handlingen också är att se som grovt vårdslös i förhållande till dödsfallet. Detta är sannolikt ofta fallet, men det kan finnas situationer där dödsfallet visserligen orsakats av den uppsåtliga handlingen men där denna inte har innefattat grov vårdslöshet i förhållande till dödsfallet.

Schablonbeloppen

29. Schablonen för allmän anhörigersättning vid dödsfall orsakade av oaktsamhet motsvarar ersättning för ett års akut sjuktid med annan vård än sjukhusvård. Vid uppsåtligt dödande eller när dödsfallet har orsakats av grov vårdslöshet som ligger mycket nära ett uppsåtligt dödande är schablonen dubbelt så hög. (Se ”Den schabloniserade anhörigersättningen” NJA 2017 s. 1208 p. 10–15.)

30. Schablonbeloppen uppgick vid tidpunkten för den nu aktuella gärningen till 30 000 kr respektive 60 000 kr (se ”Den schabloniserade anhörigersättningen” p. 15, se också Brottsoffermyndighetens beslut den 7 oktober 2024 i ärende 12281/2024 som innebär att schablonbeloppen 40 000 kr respektive 80 000 kr tillämpas i motsvarande situationer för

skador som inträffat efter det datumet och Trafikskadenämndens tabeller med motsvarande belopp).

Bedömningen i detta fall

Den skadegörande handlingen

31. Genom hovrättens dom, som i denna del har fått laga kraft, har det fastställts att F.O. har gjort sig skyldig till grov misshandel och vållande till annans död, grovt brott. Han är skyldig att betala ersättning för de skador som uppstått till följd av dödsfallet.

Ersättning för begravningskostnader

32. Målet i Högsta domstolen gäller i denna del om K.A. och Å.L. – utöver den ersättning de har tillerkänts genom hovrättens dom – också har rätt till ersättning för kostnaderna för två minnesstunder och för K.A.s del kostnaden för minnesfotografier. Det råder inte tvist om att de har haft kostnaderna och att dessa har uppgått till yrkade belopp.

33. Av utredningen framgår att två separata minnesstunder hölls i direkt anslutning till begravningen, att anhöriga och vänner samlades där och att det serverades mat. Kostnaderna är utan tvekan av det slag som omfattas av rätten till ersättning för begravningskostnader. När det gäller minnesfotografierna måste de anses knutna till avskedet av L.A. på ett sådant sätt att även den kostnaden är ersättningsgill som en begravningskostnad.

34. För att ersättning ska lämnas för kostnaderna krävs att de är skäliga.

35. Genom hovrättens dom har ersättning för begravningskostnader bestämts till ett sammantaget betydande belopp. Ersättningen avser bland annat begravningskostnader, begravningsmusik, gravsten och begravningsvideo.

36. Vid bedömningen av skäligheten av de samlade begravningskostnaderna bör L.A.s familjeförhållanden och de efterlevandes sociala förhållanden beaktas, bland annat att föräldrarna var skilda och att familjen på faderns sida hade ursprung i olika delar av världen. Det finns också skäl att beakta att L.A. var mycket ung och att han dog till följd av brott.

37. Av förhöret med Å.L. framgår att många personer, inte minst många ungdomar, berördes starkt av L.A.s död och ville närvara vid den minnesstund hon ordnade samt att det var viktigt för henne att möta de önskemålen. Hon har berättat att föräldrar och andra bidrog till minnesstunden, exempelvis genom att baka. K.A. har för sin del berättat att han och hans familj hade behov av en egen, mer begränsad, minnesstund för familje- och bekantskapskretsen på hans sida.

38. Mot bakgrund av de angivna förhållandena får ersättning för begravningskostnader som innefattar två minnesstunder och som sammantaget uppgår till ett relativt högt belopp anses skälig. Det är också skäligt att medge ersättning för kostnaden för minnesfotografier.

39. K.A.s och Å.L.s yrkanden om ytterligare ersättning för begravningskostnader ska alltså bifallas.

Allmän anhörigersättning

40. K.A., P.A., Å.L. och A.S. är berättigade till ersättning för de psykiska besvär som de har drabbats av till följd av dödsfallet.

41. L.A. avled till följd av det uppsåtliga våldsbrott som han utsattes för. F.O.s uppsåt omfattade inte att L.A. skulle dö, men handlandet innebar ett medvetet risktagande av allvarligt slag och är att se som grovt vårdslöst. Den högre schablonen ska därmed tillämpas (se p. 27 och 28).

42. K.A., P.A., Å.L. och A.S. ska därför tillerkännas ytterligare 30 000 kr vardera i allmän anhörigersättning.

Övrigt

43. Vid denna utgång ska F.O. svara för kostnaderna i Högsta domstolen för målsägandebiträde (jfr 8 § andra meningen lagen, 1988:609, om målsägandebiträde).

I avgörandet har deltagit justitieråden Anders Eka, Per Classon, Malin Bonthron, Stefan Reimer och Cecilia Renfors (referent).
Föredragande har varit justitiesekreteraren Veronica Olofsson.